

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Російський імперський проект: Російська імперія, СРСР, Російська Федерація (к. ХІХ – поч. ХХІ ст.)

1. Мета вивчення навчальної дисципліни: глибоке усвідомлення студентами місця, сутності і призначення вказаної дисципліни, показ процесу історичного розвитку в країні, критичне переосмислення позитивного і негативного в практиці становлення історичної науки, що вкрай необхідно для засвоєння, усвідомлення, аналізу і оцінки завдань, які ставляться перед дослідниками історії, формування у студентів навичок історичного мислення, політичної культури, зацікавлення їх у поглибленні і розширенні державознавчого та історичного світогляду, набуття умінь роботи з історичними, науковими джерелами.

Взаємозв'язок з іншими навчальними дисциплінами навчального плану підготовки фахівців: дана дисципліна перебуває у тісній взаємодії з такими дисциплінами насамперед з „Історією України”, оскільки саме цей курс вивчається раніше. Поруч з цим, можливе встановлення міжпредметних зв'язків із «Новою і новітньою історією». Зокрема, вивчаючи ряд тем відповідного напрямку, відкривається можливість знаходження та розгляду спільних проблем з „Політологією”, „Правознавством”. Спільні теми можуть також об'єднувати дисципліну з «Новою і новітньою історією країн Азії» та іншими предметами.

2. Перелік компетентностей, здобуття яких гарантуватиме вивчення даної дисципліни: відповідно до програми навчальної дисципліни у процесі вивчення студенти повинні знати: перебіг основних історичних подій в Росії, проблемні, основні історичні дати, дискусійні питання, орієнтуватись у сучасних історичних підходах і оцінці історичного процесу в цілому.

Засвоївши курс студент повинен уміти: опираючись на вимоги програми, відбирати для підготовки до занять з історії найважливіші терміни і поняття, використовувати свої знання для організації позакласної та пошукової роботи з вихованцями і краєзнавцями, давати оцінку державно-політичним подіям як минулого, так і сьогодення.

Сфера реалізації здобутих компетентностей під час працевлаштування. Здобуті студентами компетентності у результаті вивчення даної навчальної дисципліни дозволять вільно орієнтуватися як у минулому, так і сучасному історичному процесі, сприятимуть організації роботи з документними ресурсами та оперативному пошуку й якісному наданню інформації.

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.

Модуль 1.

Тема 1. Російська імперія доби пізнього самодержавства: занепад і розпад (к. ХІХ – поч. ХХ ст.).

Національне питання та пробудження націй. Микола ІІ і великодержавна національна політика царизму. Великодержавний шовінізм. Русифікація. Державний антисемітизм. Радикалізація національних рухів. Розпад Російської імперії.

Тема 2. Російська революція 1917-1920 рр. Виникнення радянського суспільства.

Російська революція - феномен ХХ століття. Росія у березні-жовтні 1917 року. Трансформація влади. Повстання у Петрограді. Жовтневий переворот. Розгін Установчих зборів. Переговори про створення коаліційного однорідного соціалістичного уряду та їх невдача. Союз більшовиків з лівими есерами та його крах. Конституція РСФСР. Встановлення більшовицької диктатури. Червоний терор. Політика "воєнного" комунізму. Зовнішня політика Радянської Росії. Брестський мир. Національно-визвольний рух. Громадянська війна в Росії. Поразка білогвардійських режимів. Боротьба більшовицької Росії з національно-визвольними змаганнями у 1917-1922 рр. Селянський повстанський рух. Повстання у Кронштадті.

Тема 3. Нова економічна політика (Т921 -1928 рр). Становлення радянського суспільства.

Провал комуністичного експерименту в Росії. Запровадження нової економічної політики (1921-1928). Карально-репресивна система в період НЕПу. Початок об'єднання радянських республік навколо Радянської Росії та проголошення СРСР. Утворення "нового" класу. Боротьба за владу після смерті В.Леніна. Зовнішня політика СРСР у 1920-ті роки. Нова економічна політика: досягнення, труднощі та невирішені проблеми. Згорання непу та його демонтаж.

Тема 4. СРСР в період класичного сталінізму. Завершення формування радянського суспільства (кінець 1920-30-ті рр.)

Сталінізм: суть, генезис, еволюція. Сталінська еволюція "зверху". Здійснення в СРСР зверхіндустріалізації: досягнення, труднощі та невирішені проблеми. Суцільна колективізація сільського господарства. "Культурна" революція в СРСР. Тотальний терор. Московські політичні процеси – кульмінація тотального терору в СРСР. Жертви сталінської революції "згори". Сталін на вершині влади. Національно-державне будівництво. Побудова соціалізму в СРСР.

Зовнішня політика СРСР. Англо-франко-радянські переговори: хід та наслідки. Радянсько-німецькі переговори. Укладення пакту Молотова-Ріббентропа.

Тема 5. Сталінізм на шляхах зовнішньої експансії (вересень 1939-червень 1941 рр).

Радянсько-польська війна. Радянсько-фінляндська війна. Анексія Прибалтики, приєднання Бессарабії та передача Північної Буковини СРСР. Зовнішньополітичне становище СРСР в кінці 1930-х – на поч. 1940-х рр. Радянсько-німецькі переговори в Берліні у 1940 році.

Збройні сили та оборонна промисловість СРСР на початку 40-х років та рівень її готовності до війни. Суперечки навколо 1941 р: спроба критичного переосмислення.

Модуль 2.

Тема 6. Друга світова війна в СРСР в період 1941-1945 рр.

Початковий період війни в СРСР. Крах спроб Червоної Армії перейти у наступ (22 червня -10 липня 1941р.). Вимушена оборона Червоної Армії під час літньо-осінньої компанії 1941р. Битва під Москвою. Загальний стратегічний наступ Червоної Армії та його провал взимку 1942 року. Наступ німецької армії весною 1942 р. Вимушена оборона Червоної армії під час літньо - осінньої компанії 1942 р. Корінний перелом в ході війни: Сталінградська наступальна операція. Кавказька наступальна операція. Загальний наступ Червоної армії взимку 1943 р. Курська битва. Загальний стратегічний наступ Червоної армії восени 1943 р. Загальний стратегічний наступ Червоної армії у 1944 році. Загальний стратегічний наступ Червоної армії у 1945 р. Радянсько-японська війна 1945 року.

Воєнна економіка СРСР. Партизанська війна в тилу ворога. Зовнішня політика СРСР в роки війни. Карально-репресивна система в роки війни. Колобораціоналізм в роки війни. Демографічні втрати народів СРСР у Другій світовій війні.

Тема 7. Післявоєнне рад. суспільство. Кінець сталінщини (1945-1953).

Суспільство і влада після війни. Нова хвиля репресій 1948 р. Національно-державне будівництво: великодержавний шовінізм. Післявоєнна економіка: головні проблеми і тенденції розвитку. Табірна імперія. Початок гонки озброєнь. Створення атомної бомби в СРСР. Формування зовнішньо-політичної післявоєнної доктрини СРСР. Кінець сталінщини.

Тема 8. "Відлига". Початок десталінізації рад. суспільства (1953-1964 рр)

Криза режиму. Боротьба за владу після смерті Сталіна. Кінець Беріївщини. Падіння Малінкова. Зміцнення позицій. М.С.Хрущова у 1957 р. Початок десталінізації радянського суспільства. Таємна доповідь М.С.Хрущова на XX з'їзді партії. Критика культу особи та політика центру. Політична реабілітація в СРСР. Реформа карально-репресивної системи. Новий аграрний курс М.С.Хрущова. Реформи у промисловості та соціальній сфері. Досягнення в науково-технічній сфері. Зміни у національно-державному будівництві. Зовнішньополітична доктрина СРСР та її реалізація. Зміщення М.С. Хрущова (1964 р.). М.Хрущов – людини та політик.

Тема 9. Неосталінізм в СРСР. Крах десталінізації.

Радянського суспільство на переломі. Соціокультурні передумови кризи. Нове політичне керівництво і повзуча реабілітація сталінщини. Крах десталінізації. Вибіркові адресні репресії проти інакодумців. Дисидентський рух. Паростки громадянського суспільства. Національно-державне будівництво. Посилення централізації. Реформи економіки у 1960-70-х рр. та їх крах. Окостеніння політичної системи. "Новий клас": генезис та еволюція. Наростання негативних тенденцій в індустріальному розвитку країни. Стагнація сільськогосподарського виробництва. Соціальна сфера: труднощі та невіршені проблеми. Зовнішня політика СРСР. Л.І.Брежнев та його культ. Тринадцять місяців К.У.Черненко. П'ятнадцять місяців Ю.В.Андропова.

Тема 10. Перебудова в СРСР. Загибель радянської влади.

Другий прихід лібералізму в СРСР. Перебудова радянського суспільства.

Політичний радикалізм в СРСР: Б.Єльцин.. Поразка СРСР в "холодній війні". Агонія імперії. Серпневий путч та його провал. СРСР після путчу і трансформація влади. Розпад СРСР.

Тема 11. Країни СНД і Балтії у постсоюзний період.

Створення Співдружності незалежних держав: принципи функціонування, досягнення та труднощі. Російська Федерація у постсоюзний період. Шлях російських ринкових реформ. Становлення нової політичної системи. Розпуск Верховної Ради у жовтні 1993. Прийняття Конституції Російської федерації. Росія у міжнародних відносинах.

Соціально-економічний і політичний розвиток країн євразійської моделі. Білорусь, Молдова, Грузія, Вірменія.

Соціально-економічний і політичний розвиток країн азійської моделі. Казахстан; Азербайджан; Туркменістан; Узбекистан; Таджикистан; Киргизстан.

Соціально-економічний і політичний розвиток країн європейської моделі. Литва, Латвія, Естонія.

Криза російсько-українських відносин. Російсько-українська війна: російська експансія в Криму та на Донбасі.

4. *Обсяг вивчення навчальної дисципліни* (кількість кредитів ЄКТС – 4, кількість годин – 120 год., у тому числі годин аудиторної – 40 год. (20 год. – лекційні заняття; 20 год. – практичні заняття), самостійної – 80 год.).
Рекомендовано у VIII семестрі IV курсу.

5. *Форма підсумкового контролю* – іспит.

6. *Інформація про науково-педагогічного працівника, який забезпечуватиме викладання цієї навчальної дисципліни* – Хоптяр Юрій Анатолійович, кандидат історичних наук (зі спеціальності – Історія України), професор кафедри архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін.

7. *Перелік основної літератури.*

1. Басов А.В. Сталинградская битва // Отечественная история . – 1993. - №1. С.3-15.
2. Власть и советское общество в 1917-30-е годы. Отечественная история. -1200. -№ 1.
3. Великая отечественная война Советского Союза 1941- 1945. // Энциклопедия. -М., 1987.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

О. М. Федьков
(ініціали та прізвище)